

מזת יקזת הכר ששה

וואס דורך איר שפירט מען די זיסקייט פונ'ם באשעפער

משיחותיו של הגאון רבי מנחם ברוך יאזעע שליט"א בעל 'מותיקות התורה'

סיפור לשולחן שבת

מצוה מגנא ומצלא

מעשה נפלא שנמצא באמתחתנו זמן רב והשבוע שמובאת בתורה מצות "והיה מחניך קדוש" זה הזמן להביאו בפני הקוראים, שממנו נלמד עד כמה המצוות מגנים על האדם בכל מצב.

וזה המעשה פני שהובא לשלחן המערכת:

הורי גדלו בפרס ואף הקימו שם משפחה לתפארת, ובכל עת וזמן הם נכספו והשתוקקו לעלות לארץ הקדש, וסבי אף עלה פעמים על גבי חמור בדרך חתחתים, כשהוא מחפש לערבי לפתל המערבי והכל מרב הגעגועים שהיו לו לבית המקדש, בזמן שהתאפשר להורי לעלות לארץ הקדש, הם מכרו את הנכסים הרבים שהיו להם בחצי מחיר והעקר לעלות לארץ הקדש.

העליה לארץ הקדש באניה לפני למעלה משבעים שנה לא הייתה קלה כלל, אבל הכל היה שוה בכדי להגיע לארץ אבותינו, כאשר הורי הגיע לארץ ישראל הם שוכנו במעברות באהלים - חשופים לקר והחם בתנאים קשים מאד.

אחרי כמה שנים הגיעו אנשי הסוכנות והציעו לאבי דיירה רחבת ידיים במחיר מוזל, אבי שהיה ירא שמים דרש וחקר מי הם האנשים שגרים באותה שכונה, וכאשר הוא הבין שגרים שם אחינו

<<

לקח מהפרשה

איזה מלך אתה?

בבית שלו, ולפקיד יש מלכות בעבודה שלו, וכן למלמד יש מלכות על התלמידים שלו, וצריך לזכר שבכל מלכות ה' בוחן אותנו, האם אנו משתמשים עם המלכות שלנו בכדי להשפיע טוב ולהעניק חסד לבריות, או שאנו משתררים עם המלכות ונותנים לאנשים הרגשה לא טובה.

חז"ל (גטין ו:): מאריכים לבאר כמה חמור מי שמטיל אימה יתרה בתוך ביתו, כמה תקלות יצאו כאשר אדם הטיל אימה יתרה בתוך ביתו, ולא רק שיוצאת תקלה תחת ידו אלא אינו משיג את המטרה, היות שכאשר אדם מדבר בדרך של אימה יתרה, קשה לבני ביתו לקבל ממנו, ואדרבא זה גורם להם להתרחק ממנו.

וזה היסוד של הדש אלול לתת את המלכות לקב"ה, להשתמש עם המלכות שוה נתן לנו פרצון הבורא, ולפיכך אנו מתכוננים לראש השנה באמירת סליחות ומרבים בהם באמירת "ג מדות של רחמים, ואמרו חז"ל (ר"ה יז): "ועבר ה' על פניו ויקרא אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה בשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". יאמרו לא נאמה, אלא יעשו, שמהות הי"ג מדות <<

בפרשתנו נצטוינו על מצוות רבות והרבה מהם בין אדם לחברו, הבה נתבונן במצוה אחת, ונראה כמה התורה הקפידה שנתנהג בכבוד זה לזה, כתוב "פי תשה ברעך משאת מאומה, לא תבא אל ביתו לעבט עבטו... ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו..."

התורה מלמדת את המלוה למרות שאתה צודק שהלוה חייב לך כסף, אבל אל תרדה בו, וכן נצטוינו על מצוות תשלום לפועל בזמן, וכן לתת לו אכל בשעת הבציר ועוד מצוות רבות כענין זה, שמהותם עיון המדות - גם כאשר יש לאדם שררה על חברו, שלא יצער אותו ולא יחליש את דעתו.

ואף על המלך צוה התורה "וכתב לו את משנה התורה, והיתה עמו... לבלתי רום לבו מאחיו". התורה מהיתה שפלות, ורכות, והמלך צריך להגות בתורה וללמוד איד להיות מלך, לא להשתרר על הבריות, אלא אדרבא לתת ולסיע לכלם, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ג): על דוד מלכנו שהיה עוסק בתורה בלילה ואחר כך עמד ועסק בפרנסת כלל ישראל, שהוציא מלמודו תורה של חסד.

מלכות זה לא רק אצל מלך לכל אחד ואחד יש מלכות בתחום שלו, לאבא יש מלכות

וזה היסוד של מצות שלוח הקנן, התורה מצוה "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך", ואפשר לרמוז בזה שהגדלה בחנוך זה כאשר הילד עובד את הקב"ה לא בגלל שאבא שלו מתפלל ולומד, אלא הוא לוקח את הדרך שהוא מתחנך מהוריו ורבותיו ומוסיף מעצמו ועובד את הקב"ה בהרגשה של קרבת ה', ולא מלחץ או בגלל שכלם מתפללים ולומדים.

לכל אחד ואחד יש את העבודה המיוחדת לו בלבד, שהוא ורק הוא יכול לעשות, כמו שאמרנו חז"ל (חלין ז.) מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו, ועלינו להתבונן תמיד מה אנו יכולים להוסיף ולעשות באותה דרך שקבלנו מאבותינו ורבותינו. פענין שאנו רואים שאברהם תקן תפילת שחרית ויצחק הוסיף על כך ותקן תפילת מנחה, ויעקב תקן תפילת ערבית, ודוד מלכנו הוסיף והתפלל תפלות אישיות שלו, ללמדנו שלא נתפלל רק את התפלות שתקנו לנו חז"ל, אלא נוסיף בכל זמן לבקש בקשות משלנו לפני הבורא, וכן נודה לו בשפה שלנו.

בימים אלו של חדש אלול זה זמן לעצור ממרוצת החיים, ולהתבונן האם אנו מתפללים בגלל שכלם מתפללים, וכן האם אנו לומדים בגלל כלם? או בגלל לחץ? או שאנו מחפשים את קרבת ה', ואנו פונים לקב"ה בגלל שאנחנו אוהבים אותו ומודים לו על כל הטוב שהוא יתברך מרעיף עלינו, אלול ר"ת 'אני לדודי ודודי לי' - באלול ה' מגלה לנו פמה הוא קרוב אלינו כמו ידיד, בכדי שנדע כל השנה איך לבקש ממנו, ואיך להיות בהרגשה של קרבה גדולה אליו יתברך.

נדבך נוסף יש ביסוד זה של מלכות: בשם שעל האדם להיות מלך בתחומו בלי להטיל אימה ובלי להשתרר על הכפופים לו, כך עליו להיות מלך על עצמו בנעם ובשלחה, לפעמים אדם רודף את עצמו מחמת שהוא מרגיש שהוא לא עושה כמו האנשים שסביבו, ובמדה מסוימת על האדם לשאף לגדולות וכמאמר חז"ל "קנאת סופרים תרבה חכמה", אולם כאשר אדם נכנס מן המרמור ורדיפה עצמית, זה מראה שהוא לא מתבונן בכל הטוב שכן יש לו ושהוא כן זוכה להשיג בעבודת ה'.

וזה שהתורה מצוה אותנו בפרשתנו, על מצות שעטני - תהיה עצמאי אל תחפש להתערב עם אחרים במקום שזה יגרם לך חלישות הדעת, תתבונן עם עצמך פמה טוב יש לך מה אתה יכול לעשות לפי הכחות והכשרונות שהקב"ה נתן לך ולא מה השני עושה ואתה לא.

וכן כאשר יש לאדם פמה ילדים והוא מתחיל להשוות ביניהם זה עלול רק לגרם לקנאה ושנאה ולא משיגים מן כלום, ולפיכך צריך לדעת שלכל ילד יש המון טוב וצריך להתמקד בכך ולשבת את כל הטוב שיש לו ולראות איך לפתח את הטוב שבו בכדי שגם הוא יצמח ויתעלה.

שננה בדרךיו של הקב"ה שהוא רחום וחנון ומתנהג עמנו במלכות של לפני משורת הדין.

וכבר לפני שאדם מתחנך הוא לומד ביישיבה מסכת קדושין שנאמר בה שהאשה נקנית לבעלה על ידי שהבעל נותן לה דברים טובים, היות שעוד מזמן הבחורות, עלינו לשנן שתכלית הנשואין זה לתת ולהעניק בבית, לרומם את רוחה של האשה, כמו שאמרנו חז"ל (ב"מ נט.) "איתתך גוצא גחין ותלחש לה - אם לאשה יש חלישות הדעת, על הבעל לרדת אליה ולרומם את רוחה ולא להתנשא מעליה.

בגמרא בכתבות (סא.) מובא מעשה נורא על שתי אחים שהיו להם פועלים, האחד היה מאכיל את השמש מכל מאכל ומאכל לפני הסעודה, ואילו השני היה מאכיל את השמש מאכל אחד לפני הסעודה ורק לאחר שהבעל הבית סים את סעודתו, הוא נתן לשמש לאכול משאר כל המינים, ואלוהי הנביא דבר רק עם מי שכבד את השמש ונתן לו הכל. נורא נוראות! חז"ל מלמדים אותנו אם אתה מכבד את השני ונותן הרגשה טובה למי שאתה המלך שלו, אתה תזכה למדרגות רוחניות גבוהות ביותר, ברם אם תשתרר עליו תפסיד מדרגות רוחניות שיכלת לבא אליהם.

עוד מזמן הבחורות, עלינו לשנן שתכלית הנשואין זה לתת ולהעניק בבית...

וזה יסוד גדול בחנוך הילדים - חנוך טוב מהותו שהילדים קולטים את האפי הטוב של ההורים וקונים אותו קנין בנפשם. כאשר ילד לומד ומתפלל רק בגלל לחץ מההורים ואין לו שום הרגשה של מתיקות וטעם טוב בתורת ה' ובמצוותיו, הוא ירגיש מעמסה בקיום המצוות, והוא עלול חלילה לחפש ביצד להפטר ממחויבותו, מאידך ילד שרואה את האבא שהולך ללמד תורה בשמחה, וכל הזמן הוא משדר כמה 'אשרינו' שזכינו ללמוד תורה ולקיים מצוות, וכן כאשר סעודות השבת זה לא גערות וצערות בתוך הבית, אלא זמן של התבוננות בחסדי ה' של שירה וזמרה ויחס טוב וחם לכל אחד מבני המשפחה, זה חוזר לילד והוא מצפה לשבת ולשאר המצוות וללמוד התורה.

מעשה במשפחה אחת שהילדים היו מחנכים להפליא ותמיד היו פניהם מפיקים אשר ושלחה, המלמד בחידר שהתפעם מהם מאד, שאל את האבא איך זכה לילדים כה נפלאים, והאב השיב לו את האמת ואמר לך שאנו גרים, התגרנו כאשר הילדים היו קטנים וההלכה קובעת שבהגיע הילדים לגיל שלוש עשרה, הם יבחרו האם להמשיך להיות יהודים או חלילה לא, ולכן אנו ממתיקים להם את היהדות בכדי שבבא העת הם בודאי ישארו יהודים נאמנים.

ספור זה מלמד אותנו שגם אנו שזכינו להיות מזרע ישראל, עלינו להתבונן תמיד היאך להמתיק לילדנו את היהדות ולדבר עמם בכל עת פמה טוב שזכינו להיות יהודים בני של מלכי המלכים ובכל פעם נשמח ונתפאר בדבר אחר וכך גם כאשר הם יגדלו, יהיה להם מתיקות ושמחה בקיום התורה והמצוות.

א. חדש אלול הנו זמן של קרבת ה': ה' קרוב אליה רק תבוא בהכנעה וברצון להשתנות, פחות לכעס, פחות לשדר פנים כמוצות, יותר לפרגן, יותר לחשב איך לעזור ולשמח. ודוקא הדברים שנראים לנו קטנים, הם אלו שמרוממים אותנו. כל מעשה טוב, כל התגברות על הכעס והגאווה, כל חזיק שאנו נותנים לאילת, גם אם בתחלה זה נדמה עלינו כעל, בסופו של דבר, זה ורק זה נותנים לנו ספוק אמתי ונצחי, והנסיגון יוכיח.

ב. אלול ראשי תבות 'אל-לו', ללמדנו שנחזק תמיד את הזולת ואת עצמנו שה' עמנו, וכן נדע שה' שוכן בתוך כל אחד ואחד. וגם אם דעתנו שונה מדעתו של זולתנו, אנו לא צריכים להתקוטט עמו.

ג. אמרו חז"ל "פה צעקה לאדם קדם גזר דין", שכאשר נתלהב ונעשה עסק מכל הטוב שיש לנו, לא נצטרך לצעק מתוך קשי של אחרי גזר דין חלילה.

חז"ל מלמדים אותנו ש'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיבנו לבו לשמים'. לכל אחד ואחד יש נטיה בנפשו ללמוד אחר, יש מי שאוהב יותר לעין ויש מי שאוהב יותר לקנות ידיעות, יש מי שאוהב יותר לעסק בגמרא, ויש מי שלבו נמשך להלכה, יש מי שעוסק יותר בלמוד ויש מי שעוסק גם הרבה בחסד, וכן הלאה. ועלינו לשבת עם עצמנו ולשמוח בחלקנו הטוב, בתכונות והטבעים והפשרונות הנפלאים, שה' חנן אותנו ולפתח אותם כרצונו יתברך.

וזה ענין בשר וחלב, בשר מסמל לקשי וחלב זה רך - יש אדם שהוא תקיף יותר ויש מי שהוא רך יותר וכל אחד צריך להשתמש בטבעיו כרצונו יתברך ולא לערב ביניהם חלילה, ולפיקד בכל בית יש את האבא ואת האמא, את הקשה והרך כי רק כך יש שלמות.

ואנו יודעים לכוך שפעמים רבות דוקא מי שהיה מצלח וכשרוני מאד, בסוף עוסק בדברים שוליים ומאידך דוקא מי שלא הצליח בהתחלה והיה קשה לו להבין את הלמוד וכדומה, הוא הצליח בסוף היות שכאשר אדם הולך בתמימות ובהכנעה לפני ה', זה יסוד ההצלחה.

פנינים מצויידיים

עושה עבורו בהכנעה. וזה שאמרו חז"ל (חלין ז.) "דם ניקוף פדם עולה" - כאשר אדם מקבל פעמים מכה באותו מקום, זה מראה שה' מרצה לו כקרבן עולה, נורא נוראות! אדם מקבל קשי וצער, אבל בתוך זה מסתתר אהבת ה' וקרבתו אליו שהוא מרצה לו, וכאשר אדם לא מתרעם הוא זוכה אחר כך לקנות דברים נפלאים.

"כל מצוותיך אמונה" - כל מצוה צריכה להביא אותנו לעוד נאמנות לבורא, וכענין המצוה של "ושמח את אשתו" שנאמרה בפרשתנו - שכאשר אדם לקח אשה חדשה לא יצא בצבא וכו'.

התורה לא כתבה מצוה זו של "ושמח את אשתו" אלא בתוך הפרשה העוסקת בענין המלחמה, ללמדנו עד כמה צריך להיות הנאמנות בין איש לאשתו, שאפילו יציאה למלחמה שיש בה צורך גדול

ואפשר לבאר בזה מה שנצטוינו בפרשתנו על מצות 'שליח הקן' "שליח תשלח את האם" - האמא מסמלת להצלחה של האדם ולפעמים קורה שההצלחה מתרחקת מהאדם, ואולם עלינו לדעת שדוקא כאשר לא הולך לנו, עלינו להתבונן בהמשך הפסוק "ואת הבנים תקח לך" - לא להצטמצם בקשי, אלא להסתפל על התולדות וההצלחות שבנודאי יהיו לנו בהמשך ברחמי ה' עלינו.

וכן פעמים רבות אדם מקבל בזיונות וזה מביא לו שפלות ודוקא על ידי כך הוא גדל וצומח ה' וזכנו להשאר איתנים באמונה, גם בזמנים קשים, ועל ידי כך לזכות לכל טוב בזה ובבא אמן.

מאד עד כדי סכנת נפשות, בכל זאת פטרה התורה את החתן, בכדי שיהיה נקי לביתו, ובנודאי שבזמן רגיל על הבעל להיות נאמן לבני ביתו ולספק להם את צרכם בגוף ובנפש.

והנאמנות בין אדם למקום נמדדת בנאמנות שיש לאדם עם בני ביתו, ולפיקד שלמה מלכנו האריך בשיר השירים על ענין הקשר שבין איש לאשתו, כי זה ההמחשה עבורנו כיצד נזכה לקרבת ה'

ופעמים רבות יש לאדם קשיים ותקלות שאדם מנסה לעשות ולפעל והוא לא מצליח, או שאדם מצפה זמן רב לישועה כל שהיא וזו בוששת מלבא, ובזה גם נמדדת הנאמנות של האדם לקב"ה, אם אדם מתרעם חלילה או שהוא מקבל את מה שה'

"גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה"

כל ילד יהודי שנהיה בן שלוש לובש ציצית ואנו מלמדים אותו להסתכל בציצית ולראות כמה ה' קרוב אליו שהציצית מזכיר לנו את ה' ואת רוב קרבתו אלינו וכאשר אנו הולכים עם הציצית בחוץ ומתבוננים בה, אנו שמחים ומתפארים בכך שה' עוטר ישראל בתפארה וכן הפאות שלנו זה התפארת שלנו.

"ולא תשים דמים בביתך"

התורה הקדושה מזהירה אותנו פעמים רבות על ענין שמירת הנפש, וזה מחמת שכל יהודי יקר וחיביב עד מאד לפני הבורא יתברך, ומחמת כך ראוי לכל אחד ואחד שיבדק את כל עניניו מבית ומחוץ, שלא תצא תקלה מתחת ידו ושלא יצוק משהו מסביבתו או ממשפחתו חס ושלום, ואסור להיות שאנן בדברים הללו כלל, וכבר היו מקרים מעולם רחמנא לצלן ודי למבין.

"לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו"

איתא בספרי "אמר רבי אלעזר בן עזריה, ומה המצרים שלא קבלו את ישראל אלא לצדך עצמם, כך המתפונן לזכות ולתת לשני באמת על אחת כמה וכמה. זה למוד עצום לכל אחד ואחד, שיפיר טובה להוריו, על שהביאווהו לעולם, ועל שנותנים לו מקום ללון, וכן עוד דברים טובים ונפלאים שהם גומלים עמו. ועוד נלמד מפסוק זה, שלא נשכח טובות שאנשים עשו עמנו, הגם שהם גם כן הרעו לנו.

נצטוונו בפרשתנו על מצות מתנות עניים, וידוע מה שאמרו חז"ל שלפעמים אף העשיר נכלל בעניים, פאשר הוא נקלע למקום ואין לו די פרנסתו, שמתר לו ללקט עם העניים.

זה למוד עבורנו, שפעמים רבות יש אנשים שהם עשירים בממון, אבל חסר להם מצב רוח, או שהם מחפשים שישמעו את דבריהם וכדומה. ומטל עלינו לתת להם די ספוקם, גם כאשר זה לא בכסף.

הטועים שאינם זוכים לשמור תורה ומצוות, הוא סרב ואמר 'איני דר אלא במקום תורה, אני רוצה לגור בבני ברק', כשראו שהוא מתעקש ועומד על שלו, מצאו לו דירה קרוב לבני ברק דאז, בשכונת פרדס כץ, שם הוא נעשה גבאי באחד מבתי הכנסיות והיה משלים קום ומרבה בתפלות ותחנונים לפני הבורא, שיחוס על ילדיו וכל צאצאיו שלא ילכו אחרי הרוחות הזרות שגשבו בעז באותם ימים וישארו נאמנים לקב"ה ולתורתו.

ביום כפור תשל"ד התפללתי בבית הכנסת יחד עם אבי כשילפתע פרצה המלחמה המלחמה, וכך מתוך בית הכנסת באו ואספו אותי לחזית המלחמה, בקשי ידעתי מה עלי לעשות, אולם ברירה אחרת לא הייתה בידי, וכך הגעתי עם עוד קבוצה של יהודים לתעלת סואץ' שם כדוע הייתה מלחמה קשה מאד. הסתתרנו במקום סמוי והמתנו להוראה מגבוה.

לפתע הרגשתי שאני צריך לצאת ל'אשר יצר', זכרתי את המצוה שנצטוונו בפרשתנו "כי תצא מחנה על איביך: ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ: ויתר תהיה לך על אונך והיה בשבתך חוץ וחרפתה בה ושבת וכסית את צאתך... והיה מחניף קדוש" ואמרתי לחברי שאנו מוכרחים לצאת ונתקף אשוב, הם אמרו לי 'זה מסכן מאד, תתפנה כאן, שלא יראו אותך החילים המצרים ויהרגו אותך חלילה!'

באותו זמן הקב"ה נתן עצה בלבי לעמוד על שלי ולצאת בכל זאת, בכדי לקיים את המצוה ובכדי לא לצער את הבריות, באותו זמן שיצאתי והתרחקתי קצת מהמקום, הבחנתי לפתע בהתקפת מטוסים מצריים. הסתתרתי מתחת עץ שראיתי, ואחרי שנגמרה ההתקפה שבתתי למקום שבו היו כל חברי הקבוצה שלי, כשהגעתי למקום נחרדתי עד עמקי נשמתתי לגלות שהמצרים הפגיוו בדיוק היכן שהם היו וכמעט כולם נהרגו על קדושה ה', יקום ה' דמים.

את ההלם והזעזוע שהיו לי באותו זמן אי אפשר לתאר ולשער, לאחר כמה זמן של בכי וצער עמוק התאוששתי והתבוננתי שה' שמר עלי בזכות המצוה ובזכות הורי שעסקו בכל עת בתפלות עלי ושמסרו נפשם על התורה והמצוות.

אחר כך התקדמתי לכוון היהודים שבאו לחלץ אותי ולפתע הבחנתי במת מצוה שמנוח על הקרקע במדבר, ומרב שהוא שכב בחם הגדול שהיה במדבר סיני לא היה אפשר לזהות אותו, ומיד הבנתי שנקרתה לפני מצוה גדולה של 'מת מצוה!'

כאשר הבנתי בדעתי לפי הנתונים שהיו שם שאין ענין ואפשרות לקחתו למקום אחר ואדרבה יכול לצאת מכך חלול כבוד המת, חפרתי עם היתד שהיה בידי וקברתי אותו במקומו.

כאשר הבנתי עד כמה ה' רחם עלי שנתן לי את חיי במתנה, ועד כמה עלי להכיר טובה על כך, התחזקתי יותר ויותר בלמוד התורה הקדושה ובקיים המצוות, וכיום אני זוכה למסר שעורים רבים ברחבי ארץ הקדש, ולגלות לכלם כמה התורה והמצוות מגנים עלינו ומצילים אותנו, וכמה אפשר לקנות קרבת ה' וחיי נצח על ידם בזה ובכא.